

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

รศ.ธวัช ทันทอดาส ศษ.บ., น.บ., สส.ม., M.A. (Political Science)

ดร.ขวัญนา สุขคร บธ.บ., ศ.ม., กจ.ด.

ดร.สิริรัตน์ พงศ์พิพัฒน์พันธุ์ ศศ.บ., กศ.ม., วท.ด.

ผู้ตรวจ

รศ. ดร.สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์ ศ.บ., ศ.ม., รป.ม., ศษ.ด., ปร.ด.

นิธิพล วิชชุประภาส กศ.บ., อ.ม.

ชัยณรงค์ จะรา ศศ.บ. (เกียรตินิยม), ศษ.บ., ศศ.ม.

ภาคินนท์ แก้วประภาค น.บ., กศ.บ. (เกียรตินิยม), ศศ.บ., ศษ.ม.

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์ กศ.บ., กศ.ม.

สมพร อ่อนน้อม พร.บ. (เกียรตินิยม), นศ.บ.

กุสุมาวดี ชัยชูชาติ ศ.บ., ศ.ม.

จุลพงษ์ อุดมพรพิบูล วท.บ., วท.ม.

ผลิตและจัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

วัฒนาพานิช สารานุกรม

๒๑๖-๒๒๐ ถนนบำรุงเมือง แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทร. ๐๒ ๒๒๒ ๙๓๙๔ • ๐๒ ๒๒๒ ๔๓๗๑-๒ FAX ๐๒ ๒๒๔ ๖๔๔๖ • ๐๒ ๒๒๔ ๖๔๔๗

email: info@wpp.co.th

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

ห้ามละเมิด ทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่

ส่วนหนึ่งส่วนใด เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

ผู้เรียบเรียง

รศ.ธวัช ทันทไธมาส

ดร.ขวัญนา สุขคร

ดร.สิริรัตน์ พงศ์พิพัฒน์พันธุ์

ผู้ตรวจ

รศ. ดร.สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์

นิธิพล วิชชุประภาส

ชัยณรงค์ จะรา

ภาคินนท์ แก้วประภาค

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์

สมพร อ่อนน้อม

กุสุมาวดี ชัยชูโชติ

จุลพงษ์ อุดมพรพิบูล

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๖๘

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN 978-974-18-7939-7

พิมพ์ที่ บริษัท โรงพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด นายเริงชัย จงพิพัฒน์สุข กรรมการผู้จัดการ

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เล่มนี้จัดทำขึ้น ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ สำหรับให้นักเรียนและครูใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง ที่หลักสูตรกำหนด รวมทั้งพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะสำคัญตามที่ต้องการ ทั้งด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนานักเรียนให้มี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทำประโยชน์ให้สังคม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทย และสังคมโลกได้อย่างมีความสุข

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เล่มนี้ยึดแนวการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้หลักการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ และสามารถนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยพัฒนานักเรียนแบบองค์รวม อยู่บนพื้นฐานของการบูรณาการความคิดรวบยอด ที่เน้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยกระบวนการที่เน้น การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนรู้ตามศักยภาพสมอง (Brain-based Learning) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ให้ตรงกับรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) เน้นทักษะที่ สร้างเสริมความเข้าใจที่คงทนของนักเรียน ซึ่งเป็นผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดตามหลักสูตร

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เล่มนี้ จะสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ด้านหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

คณะผู้จัดทำ

คำชี้แจง

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เล่มนี้ได้ออกแบบให้มีองค์ประกอบ ดังนี้

- ๑ **ตัวชี้วัดชั้นปี** ระบุเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ โดยแยกออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง (ตามหนังสือที่ ศธ ๐๔๐๑๐/ว ๑๕๕๓ ลงวันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๖) ซึ่งตัวชี้วัดระหว่างทางพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีดำ ส่วนตัวชี้วัดปลายทางพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีฟ้า
- ๒ **สาระการเรียนรู้** เป็นหัวข้อหรือขอบข่ายเนื้อหาที่นักเรียนจะได้เรียนรู้
- ๓ **ประโยชน์จากการเรียนรู้** บอกประโยชน์ที่นักเรียนจะได้จากการเรียนรู้
- ๔ **คำถามนำ** เป็นคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ
- ๕ **เนื้อหา** นำเสนอเนื้อหาตามหลักสูตร เนื้อหาบางเรื่องอาจนำเสนอโดยใช้ภาพ ตาราง แผนภูมิ แผนที่ แผนที่ความคิด เพื่อให้ง่ายต่อการเรียนรู้ และประกอบด้วยส่วนอื่น ๆ เช่น
 - ๕.๑ คำสำคัญ พิมพ์ด้วยตัวอักษรสีฟ้าต่างจากตัวพื้นแทรกออยู่ในเนื้อหา
 - ๕.๒ เรื่องน่ารู้ เป็นความรู้เพิ่มเติมที่นักเรียนควรรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ได้เรียน
- ๖ **กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)** เป็นกิจกรรมให้นักเรียนทำเมื่อจบเนื้อหาในการเรียนแต่ละหัวข้อ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ของนักเรียน
- ๗ **บทสรุป** สรุปเนื้อหาสำคัญ โดยจัดทำเป็นความเรียง เพื่อให้นักเรียนใช้ทบทวนความรู้
- ๘ **กิจกรรมเสนอแนะ** นำเสนอกิจกรรมที่นำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มาบูรณาการในการปฏิบัติกิจกรรม
- ๙ **การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน** เป็นตัวอย่างสถานการณ์การนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
- ๑๐ **คำถามทบทวน** เป็นคำถามเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้
- ๑๑ **ท้ายเล่ม** ประกอบด้วย
 - ๑๑.๑ บรรณานุกรม เป็นรายชื่อหนังสือ เอกสาร หรือเว็บไซต์ที่ใช้ประกอบการเขียน
 - ๑๑.๒ อภิธานศัพท์ เป็นการนำคำสำคัญที่แทรกออยู่ในเนื้อหาอธิบายและจัดเรียงตามลำดับตัวอักษร

สารบัญ

ตอนที่ ๑ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม	๑
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ พลเมืองดี	๒
๑. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	๓
๒. แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	๑๒
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ สถาบันทางสังคม	๑๗
๑. ความหมาย บทบาท และความสำคัญของสถาบันทางสังคม	๑๘
๒. สถาบันทางสังคมที่สำคัญ	๑๙
๓. ความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม	๒๗
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ การเมืองการปกครอง	๓๑
๑. เหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองของไทย	๓๒
๒. หลักการเลือกรับข้อมูลข่าวสาร	๔๕
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ กฎหมาย	๔๙
๑. กฎหมาย	๕๐
๒. การตรากฎหมาย	๕๐
๓. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว	๕๕
๔. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและประเทศ	๖๑
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ วัฒนธรรม	๗๕
๑. วัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชีย	๗๖
๒. ความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชีย	๘๕
๓. วัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน	๙๐
ตอนที่ ๒ เศรษฐศาสตร์	๙๔
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖ การจัดสรรทรัพยากร	๙๕
๑. การผลิตสินค้าและบริการ	๙๖
๒. ปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ	๙๙
๓. เทคโนโลยีการผลิตสินค้าและบริการ	๑๐๑
๔. การผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น	๑๐๒
๕. การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค	๑๐๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗ เศรษฐกิจพอเพียง

๑๑๗

๑. หลักการและเป้าหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๑๑๘
๒. แนวทางและปัญหาการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น ๑๒๐
๓. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการผลิตสินค้าและบริการ ๑๒๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๘ การออมและการลงทุน

๑๓๑

๑. การออม ๑๓๒
๒. การลงทุน ๑๓๕
๓. ปัญหาของการออมและการลงทุนในสังคมไทย ๑๓๘
๔. การบริหารจัดการเงินออมและการลงทุนภาคครัวเรือน ๑๔๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๙ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ

๑๔๕

๑. ระบบเศรษฐกิจ ๑๔๖
๒. การพึ่งพาอาศัยกันและการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย ๑๕๐
๓. การกระจายของทรัพยากรในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ๑๕๕
๔. การแข่งขันทางการค้าในประเทศและต่างประเทศ ๑๕๗

ตอนที่ ๓ ภูมิศาสตร์

๑๖๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๐ มาตราส่วน ทิศ และสัญลักษณ์ในแผนที่

๑๖๒

๑. องค์ประกอบของแผนที่ ๑๖๓
๒. การอ่านและแปลความหมายแผนที่ ๑๗๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๑ ทวีปยุโรป

๑๗๓

๑. ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของทวีปยุโรป ๑๗๔
๒. ภัยพิบัติและการจัดการภัยพิบัติในทวีปยุโรป ๒๐๙
๓. การจัดการสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป ๒๑๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๒ ทวีปแอฟริกา

๒๒๓

๑. ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของทวีปแอฟริกา ๒๒๔
๒. ภัยพิบัติและการจัดการภัยพิบัติในทวีปแอฟริกา ๒๖๑
๓. การจัดการสิ่งแวดล้อมในทวีปแอฟริกา ๒๖๗

บรรณานุกรม

๒๓๔

อภิธานศัพท์

๒๓๖

ตอนที่ ๑

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ พลเมืองดี

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ สถาบันทางสังคม

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ การเมืองการปกครอง

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ กฎหมาย

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ วัฒนธรรม

พลเมืองดี

ตัวชี้วัดชั้นปี

- เห็นคุณค่าในการปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย (ส ๒.๑ ม. ๒/๒)

สาระการเรียนรู้

๑. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
๒. แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตามเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

ประโยชน์จากการเรียนรู้

- ปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้อง

คำถามนำ

- การปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่มีผลดีอย่างไร

สังคมประกอบด้วยคนที่อยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากและมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งอาจก่อให้เกิดการขัดแย้งหรือเกิดความสัมพันธ์ที่เป็นปัญหาระหว่างกันได้ วิธีการที่จะทำให้คนเหล่านี้อยู่ด้วยกันได้อย่างเป็นระเบียบ ช่วยเหลือพึ่งพากันในการพัฒนาประเทศให้สงบสุขและยั่งยืน ทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี คือต้องปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของตนเอง

๑. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

ประเทศเป็นสังคมขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยสังคมย่อย ๆ หลายสังคม แต่ละสังคมมีกฎระเบียบที่อยู่ภายใต้กฎหมายที่ประเทศนั้นกำหนด สำหรับประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะมีกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ให้พลเมืองของตนประพฤติปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตย

๑.๑ ความหมายของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

พลเมือง หมายถึง ประชาชนของประเทศ ซึ่งมีส่วนเป็นเจ้าของประเทศ เป็นผู้ที่ได้รับการรับรองและอยู่ภายใต้กฎหมายของประเทศนั้น ๆ

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย หมายถึง ประชาชนที่อยู่ร่วมกันและปฏิบัติต่อกันตามสิทธิและเสรีภาพบนฐานของการยอมรับและเคารพความแตกต่างกันและกัน โดยไม่ก้าวท้าวสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม มีความรับผิดชอบ และใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหาและทำประโยชน์แก่สังคมของตน

๑.๒ ลักษณะสำคัญของวิถีประชาธิปไตย

สังคมที่เป็นสังคมประชาธิปไตย ไม่ใช่เพียงแค่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น แต่คนในสังคมต้องดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยด้วย ซึ่งลักษณะสำคัญของวิถีประชาธิปไตยมีดังนี้

๑. การเคารพเหตุผล คนในสังคมประชาธิปไตยต้องเคารพเหตุผลมากกว่าการยึดถือตัวบุคคล ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีอำนาจหรือน่าเชื่อถือเพียงใด โดยทุกคนต้องร่วมกันคิด ตรึกตรอง และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยใจเป็นธรรม เพื่อค้นหาเหตุผล ความจริง และความถูกต้องที่แท้จริง ข้อเสนอหรือความคิดเห็นใดดีกว่า มีเหตุผลมากกว่า จึงจะญูงนำมาใช้ดำเนินการหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

๒. การประนีประนอม คนในสังคมประชาธิปไตยต้องมีความประนีประนอม รู้จักรับฟังและไม่ยึดติดแต่ความคิดของตนเอง ใช้วิจาร์ณญาณพิจารณาความคิดเห็นของบุคคลอื่นเมื่อมีความคิดเห็นหรือความต้องการที่ไม่ตรงกัน ต้องร่วมกันเจรจาตกลงกันเพื่อหาทางแก้ไขหรือหาข้อยุติซึ่งเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

๓. ความมีวินัย การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่าวินัยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก หากสมาชิกในสังคมไม่มีวินัยในตนเอง ก็จะไม่สามารถบังคับตนเองให้อยู่ในกรอบกติกาที่ร่วมกันกำหนดขึ้น ทำให้ไม่สามารถใช้สิทธิปกครองตนเองได้ ทุกคนจึงต้องปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัย เช่น ปฏิบัติตนตามกฎหมาย กฎระเบียบ และกฎเกณฑ์ของสังคม เคารพในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ซื่อตรงต่อหน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม

สถานภาพทางสังคมก่อให้เกิดผลต่อบุคคล ดังนี้

๑. **ทำให้เกิดสิทธิและหน้าที่** สถานภาพแต่ละตำแหน่งประกอบด้วยการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกที่ดำรงสถานภาพนั้น เช่น ผู้ที่มีสถานภาพเป็นบิดามารดา มีหน้าที่ต้องเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนบุตร มีสิทธิลงโทษบุตรเมื่อกระทำความผิดตามความเหมาะสม

๒. **ทำให้มีเกียรติตามสถานภาพที่ดำรงอยู่** เช่น สถานภาพของการเป็นนักเรียนย่อมได้รับเกียรติว่าเป็นผู้มีการศึกษา สถานภาพของการเป็นพระสงฆ์ย่อมได้รับความเคารพนับถือ แต่ละสถานภาพทางสังคมมีระดับของเกียรติยศที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับค่านิยมของสังคมนั้น ๆ

๓. **ทำให้มนุษย์ทุกคนต่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์** แม้จะมีลักษณะทางกายภาพแตกต่างกัน หากต่างได้ทำหน้าที่ตามสถานภาพที่มีอยู่ ย่อมได้รับการยอมรับในศักดิ์ศรีของแต่ละคน

พลเมืองดีทุกคนต้องปฏิบัติตามคุณสมบัติที่สถานภาพนั้น ๆ กำหนดไว้ เช่น

- เมื่อมีสถานภาพเป็นนักเรียน ต้องใฝ่เรียนใฝ่รู้ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เพื่อที่จะได้เป็นผู้มีความรู้ หรือเพื่อนำความรู้นั้นไปใช้ในการสอบในระดับต่าง ๆ

นักเรียนต้องใฝ่เรียนใฝ่รู้เพื่อจะได้
ใช้ความรู้นั้นทำในสิ่งที่เป็ประโยชน์

- เมื่อมีสถานภาพเป็นผู้นำ เช่น ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรี ต้องปฏิบัติตนเป็นคนดี บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม ซื่อสัตย์สุจริต มุ่งประโยชน์สุขต่อสังคมส่วนรวม

- เมื่อมีสถานภาพเป็นพลเมืองไทย ต้องรักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ไปใช้สิทธิเลือกตั้งคนสุจริต มีความรู้ความสามารถเป็นตัวแทนของตน รวมถึงเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยวิธีการต่าง ๆ

หากพลเมืองดีทุกคนปฏิบัติตามสถานภาพของตน จะทำให้สังคมสามารถดำเนินอยู่ได้อย่างสงบสุข เนื่องจากทุกคนต่างรู้ว่าตนเองเป็นใครและต้องปฏิบัติตนอย่างไร สังคมก็จะมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทบาท

บทบาท หมายถึง แนวประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมตามสถานภาพของตน
สถานภาพและบทบาทเป็นสิ่งที่อยู่คู่กัน

สถานภาพ เป็นสิ่งที่แสดงว่าบุคคลนั้นคือใคร มีตำแหน่งหน้าที่อะไร

บทบาท เป็นสิ่งที่แสดงว่าผู้ที่อยู่ในสถานภาพนั้น ควรปฏิบัติตนอย่างไร จึงเหมาะสมกับสถานภาพที่ตนดำรงอยู่

ตัวอย่าง

ผู้ที่มีสถานภาพเป็นบิดามารดาควรปฏิบัติอย่างไรต่อบุตร ผู้ที่มีสถานภาพเป็นบุตร ควรปฏิบัติอย่างไรต่อบิดามารดา

สถานภาพเป็นตำแหน่งทางสังคม ซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ที่ดำรงสถานภาพนั้น ส่วนบทบาทเป็นการกระทำตามสิทธิและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในสถานภาพและบทบาท สถานภาพทางสังคมจะทำให้การกระทำระหว่างกันของสมาชิกดำเนินไปอย่างสอดคล้องกลมกลืนและช่วยให้การดำรงชีวิตในสังคมเป็นไปอย่างราบรื่น

บทบาทก่อให้เกิดการกระทำตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพที่ตนดำรงอยู่ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่น ครอบครัว ประกอบด้วยสมาชิกที่มีสถานภาพต่าง ๆ คือ บิดา มารดา และบุตร ต่างมีสิทธิและหน้าที่ระหว่างกันตามบทบาทของสถานภาพดังกล่าว เช่น บิดามารดามีสิทธิอบรมสั่งสอนและนำบุตรหากกระทำความผิด แต่ก็มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตร บุตรย่อมมีสิทธิรับมรดกจากบิดามารดา แต่ก็มีหน้าที่เลี้ยงดูบิดามารดาเมื่อยามท่านแก่ชรา

หากปราศจากการกำหนดสถานภาพและบทบาท รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมอาจขาดความชัดเจน สมาชิกจะเกิดความสับสนเมื่อต้องติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น บทบาทจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดระบบความสัมพันธ์ในสังคม

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยต้องปฏิบัติตามบทบาทของสถานภาพที่ตนดำรงอยู่ เช่น

- เมื่อมีสถานภาพเป็นลูก ต้องปฏิบัติตามบทบาทของลูก ได้แก่ เคารพ รับฟัง ทัศนียกตเวทีย ขยันขันแข็ง ช่วยแบ่งเบาภาระการงานในบ้านของพ่อแม่ และรับผิดชอบตนเอง

- เมื่อมีสถานภาพเป็นนักเรียน ต้องปฏิบัติตามบทบาทของนักเรียน ได้แก่ เคารพ รับฟัง และปฏิบัติตามคำอบรมของครูอาจารย์ ปฏิบัติตนเป็นคนดี ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน รู้จักศึกษาเพิ่มเติมความรู้ มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต และมีความรับผิดชอบในการพัฒนาตนเอง

● เมื่อมีสถานภาพเป็นพลเมืองไทย ต้องปฏิบัติตามบทบาทของพลเมืองดี เช่น รักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนเป็นคนดี ซื่อสัตย์สุจริต เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง เคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ติดตามตรวจสอบความเป็นไปของบ้านเมือง ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย เช่น เคารพและยอมรับในความแตกต่าง มีความอดทนอดกลั้น มีส่วนร่วมในการดำรงความยุติธรรมในสังคม

การปลูกป่าเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
เป็นการปฏิบัติตามบทบาทของพลเมืองดี

พลเมืองดีต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎจราจร

หากทุกคนปฏิบัติตามบทบาทของพลเมืองดีจะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม สอดคล้องกัน มีความกลมกลืน ก้าวข้ามความแตกต่าง ทุกคนจะสามารถดำเนินชีวิตร่วมกัน ในสังคมได้อย่างมีความสุขอย่างยั่งยืน

สิทธิและเสรีภาพ

สิทธิ หมายถึง อำนาจอันชอบธรรมของพลเมืองที่กฎหมายให้การรับรองและคุ้มครอง

เสรีภาพ หมายถึง อำนาจของบุคคลที่สามารถทำอะไรก็ได้โดยไม่กระทบสิทธิของผู้อื่น ภายใต้กรอบกติการ่วมกันของสังคม

สิทธิของพลเมืองเป็นสิทธิที่ได้รับหรือมีอยู่ แต่การใช้สิทธิที่ได้รับหรือมีอยู่เป็นเสรีภาพ ดังนั้น คำว่า สิทธิและเสรีภาพ จึงใช้คู่กันเสมอ

ตัวอย่าง

พลเมืองมีสิทธิในเคหสถานของตน มีสิทธิในทรัพย์สินของตน หากมีบุคคลอื่นมาบุกรุกเคหสถาน หรือขโมยทรัพย์สินของตนไปก็จะถูกจับกุมลงโทษ

พลเมืองมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ แต่หากพลเมืองใช้เสรีภาพเกินขอบเขต เช่น ชุมนุมปิดล้อมสถานที่ราชการ ทำให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่เข้าไปทำงานไม่ได้ ถือเป็นการใช้เสรีภาพที่ไม่ถูกต้องและไม่สามารถทำได้

สังคมที่ปกครองในระบบประชาธิปไตยถือว่าสิทธิและเสรีภาพมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง พลเมืองทุกคนจึงต้องประพฤติปฏิบัติตามสิทธิและเสรีภาพของตนโดยไม่ไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยต้องเคารพ ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง และมีสำนึกในสิทธิและเสรีภาพ เนื่องจากสิทธิและเสรีภาพถือเป็นหัวใจและรากฐานสำคัญของประชาธิปไตย ต้องพร้อมที่จะรักษาสหิทธิและเสรีภาพของตนเอง เช่น สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง พลเมืองดีต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยการเลือกคนมีความรู้ความสามารถ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ เข้าไปใช้อำนาจแทนตนในการบริหารจัดการประเทศ ร่วมกันแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ ตรวจสอบการทำงานของใช้อำนาจบริหารและปกครอง ทั้งนี้ การใช้สิทธิและเสรีภาพที่ตนมีต้องไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เช่น การวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล ต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง ไม่กล่าวให้ร้ายหรือใส่ความโดยไม่มีมูลความจริง

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยต้องไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง

หากทุกคนปฏิบัติตามสิทธิและเสรีภาพในฐานะพลเมืองดี สังคมจะเกิดความสงบสุข และคนในสังคมจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เนื่องจากทุกคนเคารพซึ่งกันและกัน ไม่สร้างความเดือดร้อนหรือความรำคาญใจให้แก่ผู้อื่น ความขัดแย้งก็จะไม่เกิดขึ้นในสังคม

หน้าที่

หน้าที่ หมายถึง สิ่งที่ต้องทำด้วยความรับผิดชอบ

พลเมืองในสังคมประชาธิปไตยมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้สังคมเกิดความสงบและคนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ดังนี้

๑. หน้าที่พิทักษ์รักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พลเมืองดีต้องเชิดชูและพิทักษ์รักษาชาติ ทำนุบำรุงชาติ ให้เจริญก้าวหน้า มีส่วนร่วมในกิจการต่าง ๆ ของบ้านเมือง เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้งในการแสดงความคิดเห็นต่อการกำหนดนโยบายบริหารประเทศ การออกกฎหมาย กฎ กติกา เพื่อความสงบสุขของสังคม ต้องรักษาและปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาให้คงอยู่คู่กับสังคมไทย ต้องเคารพ เทิดทูน และรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้

๒. หน้าที่ป้องกันและรักษาผลประโยชน์ของประเทศ ประเทศเป็นถิ่นที่อยู่อาศัย ซึ่งเปรียบเสมือนบ้านของทุกคน พลเมืองดีจึงต้องป้องกันประเทศให้ปลอดภัย ปลอดภัยจากการทุจริตคอร์รัปชัน การบังคับใช้กฎหมายด้วยความเที่ยงธรรม ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ติดตามตรวจสอบผู้มีอำนาจบริหาร ประเทศด้วยความสุจริตเป็นธรรม และหากในยามที่ประเทศเกิดศึกสงคราม พลเมืองดีต้องให้ความร่วมมือกับราชการทุกฝ่ายโดยเฉพาะฝ่ายทหารเพื่อนำพาความสงบสุขให้กับประเทศ

๓. หน้าที่ให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในกรณีที่ประเทศต้องประสบกับสาธารณภัยต่าง ๆ พลเมืองดีทุกคนต้องร่วมมือให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยและช่วยป้องกันไม่ให้เหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้นอีก เพื่อให้ผู้ประสบสาธารณภัยสามารถมีชีวิตอยู่ต่อไป และกลับมาร่วมพัฒนาชาติไทยให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

๔. หน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด กฎหมายเป็นข้อบังคับของประเทศ มีไว้เป็นหลักในการรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความผาสุกปลอดภัยและประเทศชาติมีความสงบสุข พลเมืองดีทุกคนจึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด รวมทั้งศึกษาสนใจ และใฝ่รู้เกี่ยวกับกฎหมายต่าง ๆ เพื่อจะได้ปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

๕. หน้าที่รับการศึกษาอบรม ประเทศที่ประชาชนมีคุณภาพ คือ มีความรู้ความสามารถ และมุ่งพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ย่อมมีความเจริญก้าวหน้า พลเมืองดีทุกคนจึงต้องรับการศึกษาอบรม และพัฒนาตนเองเพื่อที่จะได้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไป

๖. หน้าที่รับราชการทหาร การรับราชการทหารถือเป็นเกียรติยศของชายไทย ทุกคนมีความภาคภูมิใจที่ได้รับการฝึกฝนระเบียบวินัย เรียนรู้ยุทธศาสตร์ และซักซ้อมยุทธวิธีต่าง ๆ เป็นการเตรียมกำลังรบไว้ให้พร้อมต่อสู้ปกป้องชาติ ดังนั้น พลเมืองชายทุกคนจึงต้องมีหน้าที่รับราชการทหารเมื่ออายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์

การรับราชการทหารเป็นหน้าที่ของชายไทย

๗. **หน้าที่เคารพและไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น** ยอมรับและเคารพความแตกต่างในสังคม ในระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพเป็นอย่างยิ่ง พลเมืองดีทุกคนต้องเคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น มีความอดทนอดกลั้น รวมทั้งไม่ทำในสิ่งที่ก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม เพื่อที่จะได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๘. **หน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติ** การใช้สิทธิเลือกตั้งหรือ**การออกเสียงประชามติ** แสดงถึงการใช้อำนาจในการปกครองประเทศของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่จะตัดสินว่าใครควรเป็นตัวแทนของตนไปใช้อำนาจบริหารจัดการดูแลประเทศ รวมถึงร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ พลเมืองดีทุกคนจึงควรไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยการเลือกคนดี มีความรู้ความสามารถเข้าไปทำหน้าที่ดังกล่าวเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า รวมทั้งร่วมออกเสียงประชามติในประเด็นสำคัญต่าง ๆ ของประเทศ

๙. **หน้าที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ประเทศไทยประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประชาชนทุกคนจึงควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฉลาด ประหยัด รู้คุณค่า และก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมถือเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี

๑๐. หน้าที่เสียภาษีอากร ประเทศชาติทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองสิทธิ ส่งเสริมเสรีภาพ รักษาความปลอดภัย และบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชนทั้งประเทศ จำเป็นต้องมีงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ โดยเงินที่นำมาใช้เป็นงบประมาณรายจ่ายเหล่านี้ส่วนหนึ่งมาจากการจัดเก็บภาษีจากประชาชน การเสียภาษีจึงเป็นการช่วยชาติบ้านเมือง เพราะรัฐจะนำเงินภาษีไปใช้จ่ายในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในรูปแบบต่าง ๆ พลเมืองดีทุกคนควรเสียภาษีอากรด้วยความเต็มใจ ไม่หลบเลี่ยงภาษี และเสียภาษีให้ตรงตามกำหนดเวลา

๑๑. หน้าที่ต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ การทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นปัญหาที่ทำให้ประเทศชาติเสียหายนานัปการ เช่น สูญเสียงบประมาณในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างยากลำบากและทำได้ยากขึ้น พลเมืองดีทุกคนจึงต้องต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบโดยไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ

๑๒. หน้าที่อนุรักษ์และคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม มรดกทางวัฒนธรรม เช่น ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน ถือเป็นสิ่งดังามมีค่าหาหวงแหนและควรแก่การภาคภูมิใจ พลเมืองดีทุกคนจึงต้องอนุรักษ์และคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อสืบทอดไปยังคนรุ่นต่อ ๆ ไป

๑๓. หน้าที่ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง สังคมประชาธิปไตยเป็นสังคมที่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทุกคนเสมอกัน พลเมืองดีจึงต้องมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ให้ความร่วมมือกับรัฐเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ร่วมออกเสียงประชามติ ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ รวมตัวกันเป็นกลุ่มเยาวชนพิทักษ์ประชาธิปไตย ร่วมรณรงค์ให้คนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

หากทุกคนปฏิบัติตามหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีด้วยความรับผิดชอบ มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือกันและกัน สังคมจะเกิดความสงบและคนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม แต่ละกลุ่มเสนอแนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย แล้วร่วมกันอภิปรายและสรุปเพื่อนำแนวทางไปปฏิบัติได้จริง สรุปสาระสำคัญในรูปแบบแผนภาพความคิด และนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน จากนั้นนำไปติดที่ป้ายนิเทศ

๒. แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ตามวิถีประชาธิปไตย

การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยมีความสำคัญและมีผลต่อการอยู่ร่วมกันของพลเมือง หากพลเมืองดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย ทุกคนต่างเคารพในสิทธิและเสรีภาพซึ่งกันและกัน สังคมนั้นก็จะเป็นสังคมที่มีความสงบและสันติสุข

การส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยคือการทำให้พลเมืองส่วนใหญ่รู้จักหน้าที่และมีความรับผิดชอบทางการเมือง โดยการสร้างสำนึกทางการเมืองให้พลเมืองสนใจติดตาม และมีส่วนร่วม ซึ่งการส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยสามารถทำได้ในทุกระดับ ทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ดังนี้

๑. ระดับครอบครัว แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในระดับครอบครัว เช่น

๑) **ปฏิบัติต่อกันโดยใช้หลักของเหตุผล** เมื่ออยู่ภายในครอบครัว สมาชิกต้องปฏิบัติต่อกันโดยใช้หลักของเหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ เช่น พ่อแม่อธิบายเหตุผลให้ลูกเข้าใจประโยชน์หรือผลดีของการประหยัดอดออม เห็นผลเสียของการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เพื่อให้ลูกซึมซับหลักของเหตุผล และนำไปปฏิบัติในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม

๒) **ใช้หลักเสียงข้างมากในการตัดสินใจ** เมื่อครอบครัวต้องตัดสินใจเรื่องใด ๆ ควรสอบถามความคิดเห็นของสมาชิกในครอบครัวก่อน แล้วจึงตัดสินใจตามความคิดเห็นส่วนใหญ่

๓) **ปฏิบัติตามข้อตกลงของครอบครัว** สมาชิกในครอบครัวทุกคนต้องปฏิบัติตามข้อตกลงของครอบครัว เช่น ร่วมรับประทานอาหารเย็นพร้อมกัน ช่วยกันทำความสะอาดบ้านในวันหยุดสุดสัปดาห์

การช่วยกันทำความสะอาดบ้านเป็นกิจกรรม
ส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยในระดับครอบครัว

๔) **เสนอความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน** สมาชิกในครอบครัวต้องรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกคนอื่น ๆ รวมทั้งมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นของตนเอง เช่น พ่อแม่ยอมรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของลูก ลูกเสนอความคิดเห็นเรื่องในครอบครัวกับพ่อแม่ พี่ยอมรับฟังความคิดเห็นของน้อง

๕) รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง สมาชิกในครอบครัวทุกคนต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองอย่างเคร่งครัด เช่น ช่วยกันล้างจานหลังจากรับประทานอาหารเสร็จ

๖) มีความสามัคคี สมาชิกในครอบครัวต้องมีความรักใคร่และสามัคคีกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้งหรือขัดแย้งกัน

๒. ระดับโรงเรียน แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในระดับโรงเรียน เช่น

๑) ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนต้องร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มเพื่อช่วยกันคิด ช่วยกันตัดสินใจ และช่วยกันทำงาน ซึ่งการทำงานเป็นกลุ่มนี้ถือเป็นพื้นฐานสำคัญของวิถีประชาธิปไตย

การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
เป็นพื้นฐานของวิถีประชาธิปไตย

๒) แสดงความคิดเห็นที่มีประโยชน์ นักเรียนต้องร่วมกันแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เช่น แสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน แสดงความคิดเห็นในที่ประชุมของโรงเรียน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการต่อไป

การร่วมกันแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน
เป็นสิ่งที่นักเรียนควรปฏิบัติ

๓) ยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่น นักเรียนต้องรู้จักรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่น ทั้งความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม เพื่อนในชั้นเรียน รวมถึงของสมาชิกทุกคนในโรงเรียน เช่น รับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ๆ เมื่อทำงานกลุ่มร่วมกัน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในการประชุมของโรงเรียน

๔) ใช้เหตุผลมากกว่าใช้อำนาจ นักเรียนต้องเป็นคนมีเหตุผล รู้จักรับฟังความคิดเห็น แล้วนำมาคิดพิจารณา ไม่ควรใช้อำนาจในการตัดสินใจทันทีโดยยังไม่ได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น เช่น หากเราเป็นประธานนักเรียน เราต้องรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ๆ ก่อนตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ไม่ใช้อำนาจของตนตัดสินใจดำเนินการในทันที

๕) กล้าแสดงออก นักเรียนต้องกล้าแสดงออกในโอกาสต่าง ๆ เช่น กิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมนันทนาการหน้าเสาธง นักเรียนควรเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านั้นเพื่อแสดงความสามารถของตน

๖) ยอมรับข้อตกลงและกฎระเบียบของกลุ่มและโรงเรียน นักเรียนต้องยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มและกฎระเบียบของโรงเรียน เช่น แต่งกายให้ถูกกฎระเบียบของโรงเรียน มาโรงเรียนให้ทันเวลา เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและทุกคนอยู่ร่วมกันในโรงเรียนได้อย่างสันติสุข

๓. **ระดับชุมชน** แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในระดับชุมชน เช่น

๑) **เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน** สมาชิกในชุมชนต้องร่วมทำกิจกรรมของชุมชนด้วยความเต็มใจและพร้อมเพรียงกัน เช่น ร่วมประชุมหมู่บ้าน ร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน

๒) **เสนอความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน** สมาชิกในชุมชนต้องร่วมเสนอความคิดเห็นในสิ่งที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งต้องรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ไม่ใช้อารมณ์หรือโกรธเคืองกันแม้จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

๓) **ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ** สมาชิกในชุมชนต้องตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ เช่น การประชุมเพื่อตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของชุมชน ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนต้องใช้เหตุผลพิจารณาตัดสินใจ ไม่ใช้ความชอบหรือไม่ชอบส่วนตัวมาพิจารณาตัดสินใจ

๔) **ร่วมปรึกษาหารือ** ในการร่วมทำกิจกรรมของชุมชน ทุกคนต้องร่วมปรึกษาหารือกันเพื่อให้เข้าใจเป้าหมายตรงกันและดำเนินการไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้กิจกรรมนั้นประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

๕) **เคารพกฎระเบียบและกฎหมาย** สมาชิกในชุมชนต้องเคารพกฎ ระเบียบ และข้อตกลงของชุมชน รวมทั้งเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

๖) **ติดตามข่าวสารของชุมชน** สมาชิกในชุมชนต้องติดตามข้อมูลข่าวสารและความเคลื่อนไหวของชุมชน รวมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างสม่ำเสมอ

๗) **ร่วมกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง** สมาชิกในชุมชนควรเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครองของชุมชน เช่น การเลือกผู้ใหญ่บ้าน การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น การประชุมชุมชน เพื่อใช้สิทธิในการร่วมคิดและร่วมตัดสินใจกับชุมชน

การส่งเสริมให้พลเมืองปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย จะต้องปลูกฝังและส่งเสริมให้สมาชิกทุกระดับทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับวิถีประชาธิปไตย เช่น เคารพเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น ปฏิบัติตนตามกฎหมาย เข้าร่วมกิจกรรมของส่วนรวม

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนร่วมกันอภิปรายและเสนอแนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในระดับโรงเรียน แล้วร่วมกันสรุปสาระสำคัญเป็นใบความรู้ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน และนำไปติดที่ป้ายนิเทศ

บทสรุป พลเมืองดี

๑

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยต้องเป็นผู้ที่เคารพในสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ เคารพกฎหมาย มีความรับผิดชอบ รวมทั้งปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของพลเมืองดี

๒

แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีมีความสำคัญและมีผลต่อการอยู่ร่วมกัน ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมและประเทศชาติ เราต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข

กิจกรรมเสนอแนะ

๑. นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม แต่ละกลุ่มศึกษา สืบค้น และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย บันทึกผล แล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียน
๒. นักเรียนสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย นำข้อมูลที่ได้มาร่วมกันอภิปรายในชั้นเรียน แล้วร่วมกันสรุปสาระสำคัญในรูปแบบใบความรู้
๓. นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าเราควรปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อแสดงออกถึงการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียน และสังคม บันทึกผลลงในสมุด แล้วนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

- นักเรียนเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย และสามารถปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองดีได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

คำถามทบทวน

๑. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยมีลักษณะอย่างไร
๒. “นายวีระ อายุ ๓๐ ปี มีภรรยาชื่อนางสิริ ทั้งสองมีลูกด้วยกัน ๑ คน ชื่อ ด.ช.นิรุจ” จากข้อความนี้ นายวีระมีสถานภาพและบทบาทอย่างไร
๓. เพราะอะไรพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยจึงต้องให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพ
๔. เมื่ออยู่ในชุมชนเราจะต้องปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะได้ชื่อว่าเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
๕. นักเรียนคิดว่าจะเกิดอะไรขึ้นหากคนในสังคมไม่ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย